

3 Kända ombyggnader, förändringar och underhållsarbeten

3.1 Källor och litteratur

Billow, Anders, Östuna kyrka, Långhundra härad, i *Sveriges kyrkor Uppland, band 3:1, Stockholm 1921*. (Svk)

Kilström, Östuna kyrka, Upplands kyrkor III: 31, Uppsala 1950. (UK)

Nisbeth, Åke, *Östuna kyrka*, 1970.

Vägvisare till kyrkorna i Uppsala län, Uppsala 1997

Upplandsmuseet: handlingar i topografiska arkivet.

3.2 Kronologisk förteckning

Årtal	Händelse	Källa
1300-1400-t	Kyrkan uppförs som en salkyrka i gråsten under 1300-t eller i början av 1400-t. Valven slås samtidigt. Den välvda sakristian i norr är samtida.	Svk s 56 f
1450-1500	Vapenhuset byggs i söder och välvs med tegelribbvalv.	Svk s 77
1718	Predikstolen tillkommer. Den är troligen tillverkad av Carl Spaak som även gjorde Lagga kyrkas predikstol.	Svk s 61
1744	Klockstapeln byggs av Peter Holm från Rasby. Den ersätter en äldre klockstapel.	Svk s 52
1745	Timglaset på predikstolen skänks till kyrkan av inspektorn på Risberga, Gustaw Hultt. Kyrkan vitlimmas invändigt.	Svk s 62, UK s 106
1748	Ny sluten bänkinredning tillverkas tidigast 1748.	Svk s 62
1754	Träd inköptes för att pryda kyrkogården.	Svk s 51
1766	En ny läktare byggs.	Svk s 64
1768	Fönstret på västra gaveln förstorades. Orgel anskaffas. Den byggdes av orgelbyggarna Söderström och Svalberg.	Svk s 55, 64
1769	Predikstolen flyttades till koret. Herrskapsbänkarna norr om altaret för ägarna till Tisslinge och Wallox-Säby måste tas bort.	Svk s 61 f UK s 106
1770	27 almträd planteras på kyrkogården.	Svk s 51
1771	Sakristians fönster upphöggs till nuvarande dimension.	Svk s 57
1772	Tegelgolvet i kyrkan lagas.	Svk s 56
1773	Vapenhuset och södra stigluckan försågs med nya dörrar.	Svk s 50, 58
1777	Nisbethska gravkoret byggs på kyrkogården	Svk s 51
1783	Taket reparerades och försågs med nya vindskidor.	Svk s 57
1787	Fasaderna rappades.	Svk s 53
1791	Sakristiefönstret förstärks med järngaller efter ett inbrott.	Svk s 57
1814	Kyrkans två sydfönster och fönstret i öster upphöggs till sin nuvarande form.	Svk s 55
1817	Klockstapeln träffas av blixten men är möjlig att reparera.	Svk s 52
1852	En flöjel på järnställning tillkommer på taket. Detta år tjärades taket och klockstapeln.	Svk s 57
1858	Kyrkans fasader putsades. Två fönster höggs upp i norr. Invändigt lades nytt golv av kalksten och korgolvet höjdes. I vapenhuset lades nytt tegelgolv.	Svk s 53 ff

1858 forts	Bänkinredningen byggdes om för ökad bekvämlighet och målades i ”perlfärg”. Korbänkarna togs bort.	Svk s 62 f
1878-79	Kyrkogården utvidgas åt norr. I samband med det rivs den norra, medeltida stigluckan och bogårdsmuren. Den nya norra ingången försågs med gjutjärnsgrindar mellan huggna stenstolpar.	Svk s 50 f
1886	En stor kamin för uppvärmning av kyrkan placerades vid västra gaveln.	Svk s 58
1895	Invändig restaurering. Golvet lades om med plansten. Väggarna och valven målades i gul ton och väggarna försågs med kvadmålning med rödbruna ränder och en schablonbård. Ny fast inredning i form av bänkar (ekådrade), altaranordning och nummertavlor. Läktaren byggdes om. All övrig inredning målades om. Det mindre medeltida krucifixet blev hårt restaurerat med ny färg. Den medeltida dopfunten marmorades i mörk färg.	UK s 108 Svk s 56, 77 Svk s 59, 64
1910	Spåntaken lades om med tvärskurna furuspån som tjärades.	Svk s 56
1920	Triumkrucifixet från 1400-talet placerades i fönstret ovanför altaret och försågs med ett nytt kors.	Nisbeth s 7
1924	Ny orgel anskaffades. Fasaden från 1768 behölls.	UK s 108
1927	Predikstolen målades om.	UK s 108
1938	En stor restaurering genomfördes efter förslag av arkitekten Ärland Noreen. Den leddes av Ärland Noreen och konservatorn John Österlund. Kyrkan fick värmeledning, ett pannrum byggdes under norra delen av långhuset. Predikstolen flyttades från koret till sin nuvarande plats där den varit placerad före 1769. I samband med det byggdes en ny altarring. Ny bänkinredning i slutna kvarter byggdes, läktarbarriären byggdes om så att den fick en sluten front, målningarna från 1895 avlägsnades då väggar och valv vitkalkades.	UK s 108
1962	Eluppvärmning installerades.	Nisbeth s 7
1964	Väggar och valv omkalkades. Konservering av Mariabilder med flygeldörrar.	Nisbeth s 7 UM
1968	Länstyrelsen i Stockholms län väcker fråga om landskapsbildsskydd enligt 122 § Byggnadslagen och 19 § Naturvårdslagen för området omkring kyrkan.	UM
1990	Nytt orgelverk byggs med bevarande av den gamla fasaden. Bjerking AB upprättar förslag till upprustning av Nisbethska gravkoret.	UM
1994	Förslag till konservering av Mariaskulptur med altarskåpsdörrar upprättas av konservator Sven Olof Carlsson.	UM
2000	Invändig renovering utförs enligt förslag upprättat av ingenjörfirma Bo Göransson, Västerås. Målningsarbeten, rengöring av puts samt kalkstrykning gjordes av Fredrikssons måleri. Arbetet omfattade följande: lagning av sprickor i puts, torrengöring av väggar och valv varefter kalkstrykning gjordes två gånger med gotlandskalk. Vapenhusvalvet rengjordes och väggarna kalkades med gotlandskalk. Även sakristian kalkades om. Vidare gjordes tvättning och målningsbättring av trätak under läktare, orgelfasad och dörrar. Fönstren målades med ljusgrå linoljefärg. Konservatorsarbeten omfattade rengöring och konservering av triumfkrucifix över altaret och över sakristiedörr och två keruber på korets östvägg, psalmnummertavlor och de båda epitafierna. Vidare rengöring och polering av ljuskronor och lampetter. Epitafiet på södra väggen flyttades längre västerut i kyrkan. Antependiet från 1731 konserverades av Riksantikvarieämbetet.	UM

2000	<p>Utvändigt lades spåntaket på kyrkan om med kluvna spån. Skadade vindskivor byttes mot nya lika de gamla. Rännदार och fotplåt byttes mot ny 0,7 mm förzinkad stålplåt och målades med svart linoljefärg. Skorstenen av plåt ovanpå västra gaveln revs.</p> <p>Ny el- och värmeanläggning med styr- och reglerutrustning installerades enligt förslag upprättat av Svensk klimatstyrning AB, Kolbäck. Under läktaren byggdes ett nytt rum för elcentral vilket medförde att några bänkar på norra sidan under läktaren togs bort. Ny åskskyddsanläggning installerades med ny ringledning.</p>	UM
2003	Säkerhetsåtgärder utförs i kyrkan i form av lås- och fästansordningar som monteras på timglas, sakramentsskåp, medeltida ljuskrona samt triumfkrucifixet över altaret, Mariaskulpturen och malmljuskrönorna.	UM
2005	Länsstyrelsen ger tillstånd till att åtgärda fuktproblem i kyrkan. Arbetena har ännu ej utförts.	UM